

והטענות מן השכל, והוא איננו רואה שאין הטענות ההם והטעמים ההם נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא ממקור עצלותו הם נובעים, אשר היא מטה דעתו ושכלו אל הטענות האלה."

ואמר שלמה המלך ע"ה "חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם" (משלי כו) וביאר המס"י (שם) כי העצלות איננה מניחה לו שיהיה אפילו חס לדברי המוכיחים אותו. אלא יחשוב הכל לתועים ושוטים, והוא לבדו חכם, ע"כ. ואמנם לאחר הפסוק הזה שוב לא נמצא דבר בספר משלי בענין העצלות, כי מאחר שעשה העצל מעצלותו חכמה, שוב אין לו תקנה, וא"א להוכיחו על עצלותו, כי הוא חכם בעיניו מכל מי שיוכיחו.

א' הכתוב "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכמ" (משלי ז) ואח"ל (דב"ר ר"פ שופטים) "ומה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה? רבנן אמרי, הנמלה הזאת וכו' ואינה חיה אלא ששה חדשים וכל מאכלה אינו אלא חטה ומחצה, והיא הולכת ומכנסת בקיץ כל מה שמוצאת חטים ושעורים ועדשים וכו' ולמה היא עושה כן? אמרה שמה יגזור הקב"ה עלי חיים ויהי לי מוכן לאכול, אמר רשב"י מעשה הי' ומצאו בבור שלה שלש מאות כור, לפיכך אמר שלמה לך אל נמלה עצל, אף אתם התקינו לכם מצות מן העוה"ז לעוה"ב וכו'."

הנמלה מכינה לה מזון מספק שמה יארע לה נס אשר כמוהו לא הי' מיום בריאת העולם. ובמדה זו חייב להכין עצמו מעוה"ז לעוה"ב, וכל שאינו עושה כן לעצל יחשב. וכן אמרו חז"ל "חייב אדם לומר מתו יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב", והי"י שכל הנהגתו ופעולותיו יהיו מכוונים ודרוכים להגיע אל מעשי האבות הקדושים. ואף אם בדרך הטבע א"א להגיע לידי כך, אעפ"י כן חייב לעשות כל המאמצים לשם כך.

ומעתה נראה לומר בביאור מהות "גבור", כי כשם שאמרו חז"ל (אבות פ"ד) "אי זהו גבור הכובש את יצרו" ולא בגבורה גופנית הדברים אמורים אלא בגבורה נפשית, שזהו הגבור האמיתי שכובש את יצרו. ואף בזה אין הכונה שבכוחות עצמו הוא מנצח את יצרו, שהרי אמרו חז"ל (קדושין ל' ב') "ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". הרי שאין גבור בעולם היכול לכבוש ולנצח את היצר, אלא הכונה שנלחם בכל כוחו ובכל מאמצי נפשו עם יצרו, וע"י כן הקב"ה עוזרו, ויכול לו. הוא הדין לגבור כפשוטו דהי"ל בעל כח גופני, גם כאן אין התאר גבור ניתן לבעלי אגרוף בעלמא, אלא למי שמתאזר ומנצל את כל כחותיו להגיע למטרתו, וגבור הוא היפוכו הגמור של העצל.

וזהו שאמרו כי אהרן גדול בכח הי' שהניף כ"ב אלף לויים ביום אחד. וכבר ביארנו במאמר "אוי לנו מיום התוכחה" (תשל"ב) שאין כל אפשרות להניף כ"ב אלף איש ביום אחד בדרך הטבע, שאפי' הניף במשך כל שעות היממה בלא הפסק, הי' צריך להניף כל אחד במשך שלש שניות, תנופה שהיא "מוליך ומביא מעלה ומוריד", וכבר כי ה"חזקוני" שהי' זה דרך נס. ולפ"ז יש לתמוה איך נלמד מכאן שהי' אהרן גבור והרי בנס עשה כן, וביארנו שם, שלעולם אין האדם פועל מכחותיו הוא את המעשים שנעשו על ידו, אלא האדם עושה בידיו ומן השמים מסייעין שיעלה בידו כרצונו. וכמדת התאמצותו כן מידת הסיוע מן השמים. וכך נטבע טבע הבריאה. ולכן אף שע"י נס הניפם אהרן, קרוי המעשה על שמו, כי מאמציו הגדולים גרמו לנס. וזוהי גבורתו של אהרן וכתו הגדול מכל אדם, שהי' בכחו להתאמץ ולדרבן את כל יכלתו ומרצו יתר על כל אדם. וכן אחז"ל על משה רבינו שלא הי' יכול להקים את המשכו אלא מאליו הוהה נ"ל

ידי נס, ולפי שהי' משה רבינו מיצר על שלא הי' לו חלק בהקמת המשכן, הבטיחו הקב"ה שלא יכתוב למשכן הקמה אלא על ידי משה, שנא' "ויקם משה את המשכן". וכבר עמדנו במאמר הנ"ל מה נחמה הי' למשה במה שנכתב כי הקים את המשכן, והרי סוף סוף מאליו הוקם. אלא הן הדברים, שעסק משה בהקמת המשכן בכל כוחו ואימץ את כל גופו ונפשו לכך. ואף שהוקם המשכן מאליו, מ"מ לולא מאמציו העילאיים של משה לא הי' המשכן מוקם. ולכן נכתב "ויקם משה" שנחשב שהוא עצמו הקימו, שכן בכל מעשי אדם ופעולותיו אין יותר מזה.

היוצא מדברינו כל בין "גבור" הכובש את יצרו ובין "גבור" גופני, שניהם לא בכוחות עצמם הם מצליחים. אלא גבורתם נעוצה בזה שמנצלים את כל כחותיהם הגופניים והנפשיים מבלי נימה של עצלות ורפיון, כל חושיהם דרוכים ומוכנים לפעול את המוטל עליהם.

כח זה צריך להיות כהן גדול וכנביא. ואף כי הכונה לכח גופני כפשוטו, ולמדו כן בנביא ממשה רבינו, שתפש משה בשני הלוחות והשליכם, והי' דרוש לכך כח גדול, אך ביארנו כי אך ורק על ידי התאזרות והתאמצות כל הכוחות מצליח האדם לפעול, וא"כ אי"ש מה שכתב הרמב"ם כי אין הנבואה חלה על הגבור במדותיו, היינו שהוא מתגבר עליהם וכובש את יצרו, כי ניצול כחות הגוף וניצול כחות הנפש משורש אחד המה. והוא מכח היפוכה המוחלט של העצלות. ודא ודא אחת היא. וכשם שנתבאר לנו כי העצלות מביאה כל"י ח"ו על האדם והיא סמא דמותא, כמו כן היפוכה של העצלות דהי"י הזריזות והאומץ בתורה ומע"ט היא סמא דחילי ומביאה את האדם מעלה מעלה עד רוה"ק ונבואה.